

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Daniella Swenson

Djur som lös sak

- **Gällande rätt i fodervärdssituationer**

LAGAF03 Kandidatuppsats

Kandidatuppsats på juristprogrammet

15 högskolepoäng

Handledare: Hanna Pettersson

Termin för examen: VT år 2013

Innehållsförteckning

Summary	3
Sammanfattning	5
Förkortningar	7
1. Inledning	8
1.1 Syfte	8
1.2 Frågeställningar	8
1.3 Metod och teori	9
1.4 Forskningsläge	9
1.5 Material och källkritik	9
1.6 Uppsatsens disposition	10
2. Avhandling	12
2.1 Vad innebär det att vara fodervärd?	12
2.2 Hur ser parternas avtal ut?	12
2.2.1 Parternas avtal gällande fodervärdshund	12
2.2.2 Parternas avtal gällande fodervärdshäst	12
2.3 Vad finns det för relevanta lagar som reglerar området?	13
2.3.1 Lag (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område	13
2.3.2 Brottsbalk (1962:700)	14
2.3.3 Skadeståndslag (1972:207)	14
2.3.4 Djurskyddslag (1988:534)	16
2.3.5 Lag (2007:1150) om tillsyn över hundar och katter	16
2.4 Hur ser den gällande rätten ut i fodervärdssituationen och hur löses de juridiska problem som kan uppstå?	17
2.5 Vem ansvarar för eventuella skador på djuret?	18
2.5.1 Ansvar för skador på fodervärdshund	18
2.5.2 Ansvar för skador på fodervärdshäst	19
2.6 Vem ansvarar för de skador som djuret kan tänkas orsaka?	21
2.6.1 Ansvar för skador som hund orsakar	21
2.6.2 Ansvar för skador som häst orsakar	22
2.7 Djur såsom lös sak – ställer det till problem vid rättstillämpning?	23
2.7.1 Djur såsom lös sak jämfört med hyra av lös sak	23
2.7.2 Djur såsom lös sak jämfört med lån av lös sak	24
2.7.3 Djur såsom lös sak – inom skadeståndsrätten	25
2.7.4 Djur såsom lös sak i köprättslig mening	26
3. Analys	28
3.1 Hur ser den gällande rätten ut i fodervärdssituationen och skiljer sig rättstillämpningen åt beroende på vilken sorts lös sak som lagen ska tillämpas på?	28
4. Käll-och litteraturförteckning	31
4.1 Offentligt tryck	31
4.2 Litteratur	31
4.3 Lagkommentarer	31
4.4 Artiklar	31
4.5 Internet	32
4.6 Intervjuer	32
5. Rättsfallsförteckning	33
6. Bilaga	34
6.1 Mailkorrespondens med Agneta Lönn, Chefsjurist på Svenska kennel klubben	34

Summary

This paper conducts the situation which occurs when an owner of an animal agrees with a second party to hand over the feeding and care of the animal to the second party, while the owner keeps certain breeding rights from the animal. This situation doesn't have any legal meaning and is not regulated in the *lex specialis*. Laws which concerns dead movables are applied to the situation which the parties have agreed upon. This paper also illuminates if there are differences between the application of law of movables and animals as movables.

In the legal world this situation is quite “new” and probably hence the lack of an adapted regulation of law. Only a few cases have been put to trial and also have the legal area not gained any serious attention, these factors results in that the area only has a limited amount of literature, articles and such. The need of a regulation of law has not gained attention - yet.

The kinds of legal issues which could arise during the situation of having an animal on loan with kept breeding rights are various; breach of contract, injuries on the animal, damages or injuries which the animal causes, crimes against the animal welfare and protection act, and crimes against the penal code. The relation between the two parties is unique and it is not unusual that the animal in question is pinched in the grey zone. It is also important to emphasize that the surfacing problems are subjectively assessed by the involved parties.

Animals are movable when speaking clinical legal. Animals on loan with kept breeding rights could be equal to storage of movables with payment or to loan concerning the access rights. The similarities between renting and loaning found in the case of a movable are that a contractual relationship is bounded between the parties. The differences are that renting and loaning of a movable rarely surfaces on living beings and the area is regulated by law in the commercial code, thus paragraphs concerning renting and loaning of movables are present in the paper. This area of legal regulation provides with, but somewhat outdated, laws. But it is possible for an adapted regulation to take shape in the future because a Ds have taken shape for the rent of movables. Within certain areas of the legal regulation one could find a distinction between movables and animals as movables. The most apparent is in the laws of torts where The supreme court has made it clear that animals aren't any item. But there are still differences inside other areas of law and the motives of these special treatments are not crystal.

This situation by loaning out one's animal and keeping the breeding terms is actual a cheap way for the receiving end, the second party, to acquire an animal. But beware, because the animal is not completely free there are several obligations which the receiving end needs to meet. In the dog world, SKK provides with both ready agreements and support for its members. But in the horse world there is nothing similar and thus it is not out of the ordinary that the parties, which are good friends at the start of the deal, don't think that a written contract is necessary. This results in a legal area which is not regulated, both in law and between the parties. It is no surprise that complications and legal problems arise.

Sammanfattning

Detta arbete behandlar situationen då en ägare eller överlåtare lämnar över skötseln av sitt djur till en annan person, fodervärd. Begreppet fodervärd har ingen juridisk betydelse och regleras inte i *lex specialis*. Lagtext som är avsett för icke levande lös egendom blir gällande rätt mellan parterna. Uppsatsen belyser också om det finns några skillnader eller likheter mellan rättstillämpningen på lös sak och djur såsom lös sak.

Troligen saknar området egen lagstiftning på grund av att ämnet är relativt ”nytt” i den juridiska världen. Rättsområdet är inte heller anmärkningsvärt stort och det är relativt få fall som prövats i rättsystemet. Eftersom rättsområdet inte är tillräckligt uppmärksammat finns det inte speciellt mycket litteratur, artiklar eller liknande i frågan. Behovet av lagreglering har inte uppmärksamrats – ännu.

Juridiska problem som kan uppstå under fodervärdssambandet är många. Avtalsbrott, skador på djuret, skador som djuret orsakar, brott mot djurskyddslagen och brott mot brottsbalken. Inte främst är relationen mellan parterna speciell och det är inte sällan djuret hamnar i kläm. Det bör också poängteras att alla problem som uppstår är en bedömningsfråga som blir subjektivt bedömt av de inblandade parterna.

Djur är rent juridiskt en lös sak. Fodervärdsskapet kan närmast likställas med förvaring av lös sak dels mot vederlag eller som lån av nyttjanderätt. Likheterna mellan hyra och lån av lös sak återfinns i att det är frågan om en lös sak, brukande av nyttjanderätt, det är i form av ett lån eller mot vederlag – hyra och mellan parterna uppstår ett avtalsförhållande. Skillnader är att hyra och lån av lös sak sällan aktualiseras på levande varelser och området är lagreglerat i handelsbalken till skillnad från fodervärdssambandet. Därav förekommer det avsnitt om hyra och lån av lös sak. På detta rättsområde finns det lagstiftning, även om den är till viss del föråldrad. Det är dock möjligt att det i framtiden kommer utarbetas en lagstiftning, då det framtagits en Ds för hyra av lös sak. I rättspraxisen går det inom vissa områden att finna en distinktion mellan lös sak i allmänhet och djur såsom lös sak. Tydligast är det inom skadeståndsrätten där högsta domstolen uttryckligen klargjort att djur är inte vilken sak som helst. Men det återfinns även åtskillnad inom andra rättsområden, det är oklart när och exakt vad som motiverar särbehandling.

Att vara fodervärd är ett billigt sätt att skaffa sig djur på men det ska inte förväxlas med att man får ett djur gratis utan fodervärden binder sig till en rad förpliktelser. I hundvärlden tillhandahåller SKK både färdiga avtal och hjälp för sina medlemmar. Inom hästvärlden finns det ingen motsvarighet, det hör inte till ovanligheterna att parterna sedan innan är goda vänner och anser att det är onödigt att skriva avtal. Detta leder till att det finns ett rättsområde som är oreglerat till viss del både i lag och ibland även mellan parterna. Inte undra på att det uppkommer komplikationer såväl som juridiska problem...

Förkortningar

AvtL	Lag (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område
Ds	Departementsserien
HB	Handelsbalk (1736:1232)
HD	Högsta domstolen
HovR	Hovrätten
JB	Jordabalk (1970:994)
KköpL	Konsumentköplag (1990:932)
KöpL	Köplag (1990:931)
NJA	Nytt Juridiskt Arkiv
Prop	Proposition
SKK	Svenska kennel klubben
SkL	Skadeståndslag (1972:207)
TR	Tingsrätten

1. Inledning

Denna uppsats behandlar situationen när en uppfödare eller ägare lånar ut sitt djur samt skötslen av djuret till en annan person, fodervärd. Orsaken till utlånet är olika, det varierar också beroende på vilket djurslag det är frågan om. Hundar, katter och andra mindre sällskapsdjur lämnas oftast i fodervärdens vård för att uppfödaren inte har möjlighet eller plats att behålla djuret själv. När det kommer till större sällskapsdjur såsom hästar lämnas de vanligtvis i en fodervärds tillsyn för att ägaren själv inte längre har tid eller möjlighet att för tillfället ta hand om djuret. Denna typ av förpliktelse och förfogande över annans levande egendom ger upphov till både juridiska frågor samt de problem som kan uppstå vid en sådan relation mellan de avtalsslutande parterna.

1.1 Syfte

Syftet med uppsatsen är att klargöra den gällande rätten mellan ägare och fodervärd.

Uppsatsen ska också belysa de olika problemen som kan uppstå när vården av ett djur överläts till en annan person. Vidare syftar arbetet till att kasta ljus över de eventuella problem som kan uppstå när lagen ska tillämpas på ett levande djur såsom lös egendom. För att få en jämförelsepunkt kommer fodervärdskonceptet jämföras med hyra, lån av lös sak och för att exemplifiera rättstillämpningen kommer även paralleller till andra rättsområden dras.

Anledningen till att presentera en jämförelse är för att belysa hur rättsvetenskapen ställer sig till olika ”sorters” lösa saker.

1.2 Frågeställningar

Hur ser den gällande rätten ut i fodervärdsituationen och skiljer sig rättstillämpningen åt beroende på vilken sorts lös sak som lagen ska tillämpas på?

- Vad innebär det att vara fodervärd?
- Hur ser parternas avtal ut?
- Vad finns det för relevanta lagar som reglerar området?
- Hur ser den gällande rätten ut i fodervärdsituationen och hur löses de juridiska problem som kan uppstå?
- Vem ansvarar för eventuella skador på djuret?
- Vem ansvarar för eventuella skador som djuret kan tänkas orsaka?
- Djur såsom lös sak – ställer det till problem i rättstillämpningen?

1.3 Metod och teori

I arbetet för att klargöra ovanstående frågeställningar har rättsdogmatisk metod använts. Material såsom aktuell lag, lagkommentarer, relevant litteratur samt belysande rättsfall för området. Uppsatsen kommer dels att beröra ett rättsutvecklingsperspektiv men främst bearbetar den löpande texten ett kritiskt perspektiv i övrigt utifrån att fodervärdsbegreppets problematik ska granskas.

Uppsatsen besvarar frågeställningar av en ytlig karaktär. Anledningen till denna avgränsning är dels att författaren förfogar över ett begränsat, bestämt utrymme men också den tidsram som står till författarens disposition. Utredningen kommer att ta sin utgångspunkt i fodervärdsförhållande avseende hund, katt och häst.

Arbetet kommer såvida inte diskutera frågor som är av ren sakrättslig natur, vidare kommer frågan om arvsrätt till fodervärdsdjuret vid överlåtarens bortgång innan fullgjort avtal inte behandlas och frågan om avtalet inte går att uppfylla med hänsyn till djurets tillkortakommanden eller andra omständigheter.

1.4 Forskningsläge

Det juridiska området gällande fodervärd är inte vidare bearbetat och ännu mindre forskat kring. Under arbetets gång har det inte dykt upp material som tyder på att detta juridiska område och gråzon blivit behandlat tidigare.

Forskningsläget för hyra av lös sak har omdiskuterats länge och det är fortfarande en aktuell debatt. Rättsområdet reglerades tidigt, redan vid 1734-års lag och idag återfinns bestämmelserna i HB samt utläses ur bland annat JB. De bestämmelserna som finns idag är inte tillräckliga för dagens moderna samhälle och därför finns det indikationer, såsom Ds på att en ny modern lagstiftning kan komma att bli aktuell i framtiden. Men det kan bara framtiden utvisa...

Mig veterligen har ingen forskat i frågan om djur såsom lös sak. Läget är således oklart och de spekulationer som återfinns i uppsatsen är således författarens egna.

1.5 Material och källkritik

Som grund för arbetet ligger både källor och litteratur. Källor som återfinns i uppsatsen är rättsfall. Inom det aktuella rättsområdet finns det inte obegränsat med avgörande, därav har

även äldre mål tagits med i texten för att illustrera rättens syn i en viss fråga. Även avgörande från underinstanserna har fått utgöra en del av redogörelsen då fodervädsproblematiken sällan tagits upp i HD. Även om HD:s framtida åsikter inte stämmer överens dagens avgörande så utgör underinstanserna domar hur rättsläget ser ut idag, när uppsatsen skrevs.

Litteraturen som använts som bas för detta arbete är utvald med tanke på författarens ställning, såsom erkänt kunnig inom området och att materialet utgör intressant information inom rättsområdet. I vissa fall har även äldre litteratur använts med utgångspunkt att området inte har förändrats och är det under förändring har även nya aspekter tagits upp.

Fodervädsämnet figurerar inte i juridiska tidskrifter eller artiklar och därför bygger arbetet till viss del på lagkommentarer till djurskyddslagen, avtalslagen och lagen om tillsyn för hund och katt.

En del av informationen till arbetet bygger också på artiklar som publicerats i välkända tidningar för hund och häst. Ur en källkritisk synpunkt kan dessa ifrågasättas, då det är möjligt att artiklarna i vissa fall är skrivna ur ett mer praktiskt perspektiv. Det är också möjligt att artikeln endast belyser det ena perspektivet. Artiklarna som utgör som källor är skrivna av personer som är kunniga inom området och publicerade på tillförlitliga ställen eller tidningar.

I den löpande texten återfinns också information som hämtats av Agneta Lönn, SKK Chefsjurist. Lönn har vidare godkänt att informationen använts i arbetet. Den fakta som Lönn lämnat bedöms hålla en hög standard då Lönn ofta arbetar med denna typ av frågor. Vidare skulle det kunna poängteras att det är författaren av uppsatsen som valt och formulerat frågorna.

1.6 Uppsatsens disposition

I kapitel två kommer det redogöras för vad som kännetecknar en fodervärd, hur rättsförhållandet ser ut, vilka lagar som reglerar rättsområdet och om det göres någon åtskillnad mellan djur såsom lös sak och lös sak i övrigt.

Uppsatsens tredje kapitel utgörs av en analysdel. Författaren försöker reflektera över om det går att dra några slutsatser, i så fall vilka och hur man lämpligast löser eventuella rättsliga problem.

I den löpande texten förekommer synonymt uttrycket ägare eller överlåtare. Anledningen till det varierande ordvalet beror på att det inte alltid är ägaren som lånar ut djuret till en fodervärd.

Juridiskt finns det två typer av egendom, lös egendom och fast egendom. Djur stämmer inte in i i kriterierna för att vara fast egendom och är därav att anse som lös egendom. I den löpande texten kommer det diskuteras angående lös egendom och om rättstillämningen ser likadan ut när det handlar om djur. Om ingen särskilnad görs vid djur såsom lös sak skulle det kunna leda till märkliga konsekvenser då ett djur inte är ersättningsbart och har ett affektionsvärde. Åtskillnad mellan dessa ”olika typer” av lös sak görs genom att när frågan berör djur används uttrycket ”*djur såsom lös sak*”.

2. Avhandling

2.1 Vad innebär det att vara fodervärd?

Fodervärdsuppdraget innebär vanligtvis att fodervärden tar hand om uppfödarens hund, katt eller annat djurslag till dess villkoren i avtalet är uppfyllda. Mestadels innebär fodervärdsavtalet att fodervärden tar hand om djuret och uppfödaren får i gengäld använda djuret i avel och uppfödaren har suverän rätt att delta i tävlingar samt andra prov om inget annat är överenskommet. Fördelen för fodervärden är att denne får förfoga över djuret utan att erlægga köpeskilling och när avtalsvillkoren är uppfyllda övergår äganderätten av djuret till fodervärden.¹

Inom hästvärden har fodervärdsbegreppet en annan betydelse. Generellt medför fodervärdsavtalet att fodervärlden förbinder sig att ta hand om fodervärdshästen under en viss tid. Anledningarna kan vara många olika, såsom ekonomi eller dräktigt sto.²

2.2 Hur ser parternas avtal ut?

2.2.1 Parternas avtal gällande fodervärdshund

För hund gäller det att överlåtaren överläter sin hanhund eller tik till fodervärden med vissa förbehållna rättigheter såsom avelsrätt och tävlingsrätt. När villkoren i avtalet är uppfyllda alternativt avtalet har löpt ut så övergår äganderätten av hunden till fodervärden. För detta ändamål finns det standardavtal som tillhandahålls av Svenska kennelklubben, SKK.³ En annan valmöjlighet är att parterna själva formulerar sitt avtal eller låter samarbetet bygga på ett muntligt avtal dock är innehållet av ett muntligt avtal inte lika lätt att bevisa.⁴

2.2.2 Parternas avtal gällande fodervärdshäst

I de flesta större ridsports butiker så finns det färdigtryckta fodervärdsavtal att tillgå. Det är viktigt att upprätta ett skriftligt avtal eftersom det då finns på svart på vitt vad fodervärden och ägaren överenskommit om. Innan hästen lånas ut samt återlämnas är det att föredra om denne blivit besiktigad för att undvika tvister om när skadan uppstod.⁵

¹ Att vara fodervärd, Svenska kennel klubben. <http://www.skk.se/kopahund/att-kopa-hund/funderar-du-pa-att-skaffa-hund/att-vara-fodervard/> (Hämtad 8/4-13)

² Deckeman, Jonas, *Att vara fodervärd*; 23 oktober år 2012. <http://www.advokatdeckeman.se/att-vara-fodervard/> (Hämtad 10/4-13)

³ *Avtal*, Svenska kennel Klubben. <http://www.skk.se/uppfodning/avel-och-uppfodning/avtal/> (Hämtad 11/4-13)

⁴ Ramberg, Jan och Ramberg, Christina, *Allmän avtalsrätt*, Stockholm, Norstedts Juridik AB, 2010, s. 149.

⁵ Deckeman, Jonas, *Att vara fodervärd*, 23 oktober år 2012. <http://www.advokatdeckeman.se/att-vara-fodervard/>

2.3 Vad finns det för relevanta lagar som reglerar området?

Lagarna som presenteras nedan är ett urval, av dem flera förordningar som kan tänkas reglera området. Urvalet har skett med hänsyn till relevans för detta arbete.

2.3.1 Lag (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område

Avtalslagen, AvtL är den lag som reglerar de flesta avtal, likaså fodervärdsavtal. Såväl skriftliga som muntliga avtal är bindande, den som hävdar muntligt avtal måste bevisa det. Ett avtal kommet till stånd genom anbud och samstämmig accept mellan de avtalslutande parterna. Anbud och accept får bindande verkan när de ges oåterkalleligt.⁶ Vad som anses vara ett anbud är oklart men det torde räcka med ett ”ja”.⁷ Ett anbud som förses med reservationen ”utan förbindelse” eller ”utan obligo” enligt 9 § AvtL är inte ett bindande anbud enligt AvtL.⁸

Löftesprincipen klargör att anbudet blir bindande för anbudsgivaren när anbudsgivaren delger mottagaren ett skriftligt anbud. När sedan anbudet accepteras har bundenheten uppstått för båda parter.⁹ Denna rättshandling måste sedan utgivas genom handlande, avtal eller liknande.¹⁰

Anbudet är bindande under acceptfristen enligt 2 § AvtL. Acceptfristens längd är upp till parterna att avtala om och har parterna inte bestämt något börjar tiden löpa när mottagaren tagit del av anbudet och sedan återsänt svar till anbudsgivaren men detta måste ske inom den legala acceptfristen enligt 3 § AvtL.¹¹ Gällande skriftliga anbud så är dem i huvudsak oåterkalliga under denna tid till skillnad från de muntliga som kan dras tillbaks eftersom bundenhet inte uppstår.¹²

Möjligheten att återkalla anbud och accepter är förhållandevis liten, regleras i 7 § AvtL. Återkallelse är möjligt om det kan ske innan parten tagit del av anbudet respektive accepten. Paragraferna 28-38 AvtL reglerar olika scenario gällande rättshandlingens ogiltighet. Den 36 § AvtL är lagens generalklausul som stadgar att ett avtalsvillkor kan jämkas eller förbises

⁶ Ingemar Persson, not 3 i lagkommentaren till 1 § AvtL.

⁷ Ingemar Persson, not 2 i lagkommentaren till 1 § AvtL.

⁸ Ramberg, Jan och Ramberg, Christina, Allmän avtalsrätt, Stockholm, Norstedts Juridik AB, 2010, s. 83.

⁹ Ibid s. 86.

¹⁰ Ibid s. 87.

¹¹ Ingemar Persson, not 6 i lagkommentaren till 2 § AvtL.

¹² Ramberg, Jan och Ramberg, Christina, Allmän avtalsrätt, Stockholm, Norstedts Juridik AB, 2010, s. 88.

ifrån om villkoret är oskäligt. Oskälighetsbedömningen görs ”Vid en samlad bedömning av omständigheterna i målet”¹³. Jämkningsmöjligheten är avsedd att tillämpas främst på jämnstarka och lika parter.¹⁴

Det är möjligt att denna bestämmelse skulle lämnas utan avseende i en tvist mellan överlåtare och fodervärd eftersom 36 § AvtL främst är avsedd att tillämpas på jämnstarka och lika parter. Det är inte ovanligt att överlåtaren har många års erfarenhet inom branschen och har ingått liknande avtal förut, till skillnad från fodervärderna. Överlåtaren kan troligen därför anses vara i en starkare ställning än fodervärderna, men detta är givetvis en bedömningsfråga från fall till fall.

2.3.2 Brottsbalk (1962:700)

I Brottsbalkens 16 kapitel stadgas en bestämmelse mot djurplågeri. Lagrummet föreskriver att gärningsmannen ska handlat med uppsåt eller grov oaktsamhet och därmed utsatt djuret för lidande. Skyldig till brottet djurplågeri kan gärningsmannen bli genom både ett aktivt handlande men också genom att underlåta att tillgodose djurets intresse.

I ett mål från tingsrätten har frågan angående djurplågeri och brister enligt djurskyddslagen uppmärksamrats. E åtog sig att vara fodervärd till M:s hund och var det under ett år, innan E var tvungen att lämna tillbaka hunden med anledning av allergi. M uppmärksammade vid överlämnandet att hunden var mager och vid en närmare granskning visade sig att kloklipningen och pälsvården var åsidosatt. Tingsrätten fann att hunden inte hade fått tillräckligt med foder och att hundens eftersatta vård utsatte hunden för lidande. E bedömdes skyldig till djurplågeri och brott mot djurskyddslagen.¹⁵

2.3.3 Skadeståndslag (1972:207)

Skadeståndslagen aktualiseras när ersättning ska utgå på grund av sakskada, personskada eller ren förmögenhetsskada.¹⁶ För att ersättning ska utgå krävs det att skadan uppkommer genom uppsåt, dolus eller oaktsamhet, culpa.¹⁷ Culparegeln ger uttryck för ansvar för uppsåt och

¹³ NJA 1988 s. 230.

¹⁴ Person, Ingemar, not 52 i lagkommentaren till 36 § AvtL.

¹⁵ B 6068-11

¹⁶ Hellner, Jan och Radetzki, Marcus, *Skadeståndsrätt*, 8:e uppl, Norstedts Juridik, Stockholm 2010, s. 25.

¹⁷ *Ibid* s. 127.

oaktsamhet. Dessutom krävs det att det föreligger ett relevant orsakssamband, kausalitet för att skadan ska ersättas.¹⁸

Skadeståndsfrågan uppdelas i inom-och utomobligatoriska förhållande, detta betyder att distinktion göres mellan situationer då parterna inte är avtalsslutande och då parterna har ett avtal.

Djurägare har som huvudregel ett culpaansvar men det finns vissa undantag där rent strikt ansvar föreskrivs bland annat 19 § i Lagen om tillsyn över hund och katt.

Varken sakskada eller personskada förutsätter uppsåt, dolus stipuleras det i 2:1 SkL.¹⁹ Vid frågan om skadeståndsansvar på grund av oaktsamhet ses det till om den skadevällande personen vidtagit den normala aktsamheten som kännetecknar god familjefader, *bonus pater familias*. Vägledande blir således vilka försiktighetsåtgärder en normal person hade företagit.

²⁰

Ren förmögenhetsskada är sådan skada som uppkommer utan någon koppling till sakskada eller personskada.²¹ Denna ersättningsgrund ersätts endast om den uppkommer i samband med brott enligt 2:2 SkL. Enligt svensk straffrätt är brott endast straffbara om de vidtagits med uppsåt, om ingenting annat föreskrivs enligt 1:2 BrB.²² Därav torde området vara av mindre intresse för just detta arbete.

Med personskador avses fysiska eller psykiska skador på människor såsom sår eller likande. Sakskadorna innefattar skada på lös eller fast egendom såsom buckla på bilen eller ett trasigt fönster.²³

Ridhästar bröt sig ut ur inhägnad beteshage. Hästarna sprang upp på en närliggande väg och orsakade en kollision. HD ansåg att staketet var av normalt tillfredställande typ och det fanns ingen anledning att ställa extra krav på inhägnaden. Skadeståndstalan mot hästägaren ogillades.²⁴

¹⁸ Ibid s. 195.

¹⁹ Hellner, Jan och Radetzki, Marcus, *Skadeståndsrätt*, 8:e uppl, Norstedts Juridik, Stockholm 2010, s. 128.

²⁰ Ibid s. 129.

²¹ Ibid s. 65.

²² Ibid s. 67.

²³ Ibid s. 105.

²⁴ NJA 1983 s. 232

2.3.4 Djurskyddslag (1988:534)

Lagen tillämpas på husdjur och försöksdjur. Syftet med lagen är att garantera en viss djurhållningsstandard och ett minimiskydd i enlighet med 2 § och framåt. Ansvaret att upprätthålla minimistandarden åligger djurägaren eller den som innehar, förfogar över djur.²⁵ Om reglerna i den föreskrivna lagen inte upprätthålls kan det beslutas om omhändertagande, förbud mot att ha djur eller liknande i överensstämmelser med 29 § ff. Denna lag kompletteras med bestämmelser från Djurskyddsförordningen (1988:539).

I ett avgörande från hovrätten, RH 1994:1 utreddes frågan om vem som bar ansvar för inhysta hästar. M hyrde ut en box till E och åtog sig samtidigt att vara fodervärd till E:s sto och föl. Det är stridigt angående vilket skick hästarna var i när de anlände till M:s stall. Stoet hade ett fel på frambenet vilket gjorde att det fanns risk för att slakt skulle vara aktuellt. Under drygt ett års tid vistades hästarna hos M, M hävdar att denne vid flertal tillfällen bekymrat sig över hästarnas hälsotillstånd och delgett E sin oro. E besökte hästarna några gånger under den aktuella tiden men ibland var det svårt att komma nära dem pga. att de vistades i en stor hage. I januari uppdagades det för E att hästarna var i bedrövligt skick, hon flyttar dem snarast från M:s fastighet. Stoet var så utmärglat att nödslakt var befogat och fölet gick att rädda med intensiv veterinärvård. Hovrätten bedömde att det är stallägarens ansvar att se till att hästarna mår bra och M dömdes för brott mot djurskyddslagen.²⁶

2.3.5 Lag (2007:1150) om tillsyn över hundar och katter

Lagen reglerar att ägare eller annan i liknande ställning ska hålla hundar och katter under sådan tillsyn och skötsel som krävs för att förhindra skador enligt 1 §. Bestämmelsens utformning gör att samma ansvar åligger den person som endast tar hand om hunden eller katten.²⁷

Begreppet fodervärd återfinns i kommentarerna till Lag (2007:1150) om tillsyn över hund och katt. Polisen har vid omhändertagande av djur om de inte har plats i polishuset rätt att lämna hunden eller katten till kennel eller fodervärd.²⁸ Vidare föreskrivs att den som äger, innehar eller nyttjar hunden är skyldig att ersätta de skador som hunden gör sig skyldig till enligt 19 §

²⁵ Prop. 2008/09:94, *Verksamhet inom djurens hälsa – och sjukvård*, Stockholm, Jordbruksdepartementet, s. 110

²⁶ B 113/93

²⁷ Ulf Berg, not 1 i lagkommentaren till 1 § Lag om tillsyn över hund och katt.

²⁸ Ulf Berg, not 17 i lagkommentaren till 12 § Lag om tillsyn över hund och katt.

Lagen om tillsyn för hund och katt. Denna formulering gör att även fodervärdar har ett rent strikt skadeståndsansvar.²⁹

2.4 Hur ser den gällande rätten ut i fodervärdssituationen och hur löses de juridiska problem som kan uppstå?

Fodervärdssituationen kan leda till juridiska problem, i följande text kommer några exempel tas upp. Om hunden har lämnats ut på foder och det senare framkommer att fodervärdshunden inte kan gå till avel har överlåtaren två alternativ, dels att låta avtalet löpa till slutdatum utan att några kullar tas eller låta hunden övergå till fodervärdens ägo i förtid. Det sistnämnda alternativet är säkrast för båda parter eftersom överlåtaren under hela avtalstiden har en skyldighet att ta tillbaka hunden om fodervärden önskar detta. Överlåtaren får aldrig utan samtycke hämta fodervärdshunden eller ta betalt för hunden. Att lämna ut hunden på foder är en risk som överlåtaren tar vid ingående av fodervärdavtal.³⁰

Fodervärden är skyldig att svara för vård av fodervärdshunden och detta inkluderar veterinärvård som inte är hänförligt till valpning eller parning. Om hunden av någon anledning skulle skada sig eller bli sjuk så behöver den inte räddas till varje pris bara på grund av att det finns ett rådande avtal mellan parterna, bedömningen görs av en veterinär och överlåtaren kan kräva ett andra utlåtande så länge hunden inte lider.

Gällande häst är fodervärdssituationen av sin karaktär lite annorlunda. Fodervärden förbinder sin till att vårda hästen under en viss tid.³¹ Hypotetiska problem som kan uppstå är juridiska frågor såsom avtalsbrott, skador, önskan om att avtalet ska upphöra innan avtalstiden nått sitt slut och kostnadsfrågor.

Avtalet kan upphöra om rättshandlingen är ogiltig enligt avtalslagen eller om den ena parten gör sig skyldig till ett väsentligt kontraktsbrott. Men huvudregeln inom avtalsrätten, gäller alla avtal oavsett djurslag är "*Pacta sunt servanda*" – avtal ska hållas.³²

²⁹ Ulf Berg, not 32 i lagkommentaren till 19 § Lag om tillsyn över hund och katt.

³⁰ Lönn, Agneta, Chefsjurist SKK, Svarat på frågor via mail den 26/4-13

³¹ Deckeman, Jonas, *Att vara fodervärd*, 23 oktober år 2012. <http://www.advokatdeckeman.se/att-vara-fodervard/>

³² Adlercreutz, Axel, *Avtalsrätt I*, 12:e uppl, Juristförlaget i Lund, Lund 2002 s. 23.

2.4.1 Återlämnande av fodervärdshund

I ett mål från TR hade uppfödaren, L har lämnat ut en tik på fodervärdsavtal till P.

Fodervärdsavtalet är av den standardmodell som Svenska kennel klubben tillhandahåller. L anser att P har försvårat hennes tillgång till tiken och P menar att så är inte fallet. L har efter ett utställningstillfälle valt att behålla tiken och häva fodervärdsavtalet. Tingsrätten finner att parternas kommunikationsproblem inte kan leda till att P:s förpliktelser enligt fodervärdsavtalet har åsidosatts. P:s talan bifalls och L ska lämna tillbaka tiken till fodervärden, P. Målet har överklagats och väntar på eventuell prövning i hovrätten.³³

2.4.2 Fodervärden har givit bort tiken under eller efter fodervärdstiden

I ett mål från hovrätten klargjordes att hundgåva krävde koll i hundregister. Uppfödaren, A har lämnat ut en tik till fodervärden N. A hävdar att fodervärdsavtalet har hävts och N menar att avtalet fortlöpt samt att äganderätten till tiken tillfallit N efter avtalets fullbordan. N har vidare överlåtit tiken till D. Uppfödaren, A menar att denne har bättre rätt till den värdefulla tiken än D. Rätten finner att A måste styrka att fodervärdsavtalet har hävts, vilket A lyckats med och detta innebär att det är A som är den rättmätige ägaren till hunden. Tiken ska enligt domslut återlämnas till uppfödaren A, vidare skulle D varit tvungen att kontrollera ägandeförhållandena enligt Jordbruksverkets register för att kunna förvärva tiken i god tro.³⁴

2.4.3 Djuret lämnades tillbaka till ägaren behäftade med fel

I avgörandet NJA 1950:19 klargjordes frågan kring fodervärdshästar som återlämnats med fel. L var under en tid fodervärd till Kronans tre hästar. När L lämnade tillbaka hästarna gjordes en besiktning som påvisade att hästarna var sjuka och Kronan ville ha ersättning för hästarnas sjukdomstid. L krävde inte någon överbesiktning, vilket ledde till att Kronan ansåg att han godtagit och erkänt felen. Högsta instans fann att L hade saknat anledning att påkalla överbesiktning enligt parternas kontrakt fram tills L delgivit besiktningsprotokollet. Därmed frias L från ersättningsskyldighet.³⁵

2.5 Vem ansvarar för eventuella skador på djuret?

2.5.1 Ansvaret för skador på fodervärdshund

En hundägare eller innehavare av hunden är skyldig att ersätta de skador som hunden orsakar stipuleras i 19 § Lag om tillsyn över hund och katt. Vem som bär risken för skada på fodervärdshunden, beror på vilken karaktär skadan är av. Fodervärden är skyldig att svara för

³³ FT 3438-11.

³⁴ T 487-10.

³⁵ NJA 1950:19

den vardagliga skötseln samt veterinärkostnader som är hänförliga till den regelbundna skötseln. Överlåtaren av fodervärdshunden är ansvarig för de kostnader som är kopplade till valpning eller parning.³⁶

2.5.2 Ansvaret för skador på fodervärdshäst

Idealet är att situationen regleras i parternas kontrakt och gör den inte det så aktualiseras skadeståndslagen. I 2:1 SkL (1972:207) stipuleras *”Den som uppsåtligen eller av vårdslöshet vållar person eller sakskada skall ersätta skadan”*. Det måste dock bevisas att fodervärden agerat med uppsåt eller med oaktsamhet, rör det sig om en olyckshändelse kan fodervärden inte hållas ansvarig. Denna regel ger uttryck för ett presumtionsansvar. Detta innebär att fodervärden klandras för skadan så länge denne inte kan bevisa att hen icke agerat försumligt. Presumtionsansvaret gäller inte för de fall då hästen lämnas bort för träning och tävling och detta klargjordes i NJA 1983 s. 617.³⁷ Uppstår skadan på hästen däremot under tiden mellan träningar och tävlingar, då hästen endast vårdas så föreligger presumtionsansvar och det måste därmed bevisas att fodervärden varit försumlig.³⁸

I ovanstående avgörande, NJA 1983 s. 617 från HD klargjordes frågan om tränarens presumtionsansvar. Ägaren, A lämnade ut sin häst till träning och tävling hos ett bolag, vilket en tränare ägde. Under ett träningslopp skadades hästen och avled. A yrkade skadestånd på flera grunder, främst med hänseende till att bolaget brustit i sitt vårdansvar. HD klargör enligt princip gällande förvaring, i vissa andra fall gäller det att förvararen skall ersätta skadan om denne inte kan visa att skadan uppstod utan försummelse. Detta kallas presumtionsansvar men det är oklart i vilken utsträckning detta ansvar skall tillämpas. HD återgår till TR:s resonemang, huvudsyftet med avtalet torde vara att bolaget skulle träna och tävla hästen. Med detta uppdrag ankommer vård av hästen men det är underordnat avtalets huvudsyfte. Ägaren av hästen, A måste också ansetts vara medveten om vilka risker som träning och tävling av hästen medförde. HD anser att med hänsyn till dessa omständigheter så kan bolaget inte åläggas presumtionsansvaret vid träning och tävling av hästen utan bolaget ska bara bära ansvar för de skador som under träning sker med försummelse. En del av hästens träning var

³⁶ Lönn, Agneta, Chefsjurist SKK, Svarat på frågor via mail den 26/4-13.

³⁷ Hippson, Deckeman, Lars, *Hästjuridik del 3: Fodervärden är ofta ansvarig om hästen skadar någonting*, 5 november år 2006. <http://www.hippson.se/artikelarkivet/hasthantering/hastjuridik-del-3-fodervarden-ofta-ansvarig.htm>

³⁸ Hippson, Deckeman, Lars, *Hästjuridik del 3: Fodervärden är ofta ansvarig om hästen skadar någonting*, 5 november år 2006. <http://www.hippson.se/artikelarkivet/hasthantering/hastjuridik-del-3-fodervarden-ofta-ansvarig.htm>

att lära sig att anpassa sig till kuskens önskade tempo. Det har i målet inte kunnat visas att tränaren höll igen hästen för hårt av oaktsamhet. Ägaren, A:s talan ogillas.³⁹

I ett mål från hovrätten har frågan om ersättningsskyldighet för fodervärden till ägaren när hästen skadades och till följd av skadorna avlivades under fodervärdstiden. E ägde en häst som lämnades ut på foder till M under maj år 1997. E menar att hon krävt att fodervärden, M skulle vara absolut ansvarig för hästen även för olyckshändelser och om detta slöts ett muntligt avtal. M hävdar att parterna aldrig diskuterat om något absolut ansvar. Parterna skrev ett skriftligt fodervärdsavtal. I augusti år 1997 ändras M:s förutsättningar, E går med på att ta ett större ansvar över hästen och således delar de på stallhyran samt ridtillfällena. I oktober år 1997 kontaktas ägaren, E och informeras om att hästen har fått benet avsparkat i samband med hagvistelse.

Tingsrätten finner inte styrkt att parterna skulle ingått ett muntligt avtal gällande strikt ansvar och att fodervärdsavtalet inte påbjuder en sådan ansvarsbörda. Enligt en princip som tillämpas på förvaring av annans egendom så skall skadan ersättas såvida det inte kan klargöras att skadan skett utan förvararens försummelse. Det är dock oklart för rätten i vilka situationer detta presumtionsansvar ska äga tillämpning. Parterna har när skadan inträffade gemensam besittning till hästen och trots att fodervärdsavtalet inte sagts upp så har ett nytt avtal utvecklats mellan parterna. Käromålet ogillas. Hovrätten finner att det är fodervärdsavtalet som är det rådande avtalet mellan parterna dock har villkoren förändrats något. Hovrätten drar slutsatsen att E har varit tillräckligt involverad i hästens skötsel för att vara bekant med de faktiska förhållandena kring hästens hagvistelse och accepterat omständigheterna och risken. Käromålet ogillas.⁴⁰

I målet NJA 1966 s. 18 hästägaren D hade lämnat sina hästar på bete hos S enligt avtal och mot betalning. Hagens stängsel bestod delvis av en mur, som rasat på ett ställe och detta var avtalsparterna ovetandes om. En av hästarna får syn på ”hålet” och smiter. Hästen förolyckas i en trafikolycka och hästägaren vill ha ersättning för sin häst. HD menar att det var oklart vad som hade drivit hästen ut ur hagen och det kunde inte bevisas att det var en omständighet som S inte kunde rå över. Hästägaren, D:s talan lämnades utan bifall.⁴¹

³⁹ NJA 1983 s. 617

⁴⁰ T 399-99.

⁴¹ NJA 1966 s. 18.

I målet NJA 1996 s. 564 hade en travhäst lämnats till tränaren, O åtog sig att svara för hästens vård och ingick ett avtal med hästens ägare, G. Efter det att parterna ingått avtal byggdes boxdörrarna om och det blev möjligt för hästen att titta ut genom boxdörren, in mot stallgången. I samband med ombyggnationen svetsades inte dörrarna fast i gångjärnen. Hästen öppnade sin boxdörr, knyckte till med huvudet och lyfte således av boxdörren från sin plats och fick den med sig runt halsen. Hästen drabbades av panik och sprang ut ur stallbyggnaden. När stallpersonalen fick bort dörren från hästen var den skadad och fick en konvalescenstid på 7 månader. HD ansåg att O i samband med ombyggnationen hade underlåtit att montera en ny låsanordning som hästen inte kunde öppna och därmed förpliktades O att utge skadestånd till hästägaren, G.⁴²

2.6 Vem ansvarar för de skador som djuret kan tänkas orsaka?

2.6.1 Ansvar för skador som hund orsakar

För hundägare eller dess innehavare gäller rent strikt ansvar för de skador som en hund orsakar. Ägaren och fodervärden blir således solidarsikt ansvariga för eventuella skadeståndsanspråk. Dock undantas polis och militär om vissa rekvisit är uppfyllda.⁴³

Hur mycket som utgår i ersättning för skadan som hunden orsakat beror på omständigheterna i det specifika fallet.

I målen NJA 2001 s. 65 I och II 5:7 Skadeståndslagen innefattar ersättning av sakens värde, värdeminskning, reparation samt annan kostnad till följd av skadan. I det första fallet hade en katt blivit biten av en hund. Kattägaren ville ha ersättning för hela kostnaden som uppkommit i samband med olyckan. Hundägaren ville ersätta kattens marknadsvärde, 100 kr. HD ansåg att djur inte kan jämföras med vilken sak som helst och ålade hundägaren att ersätta hela kostnaden som uppstått i samband med olyckan. I fall två var det en hund som blivit biten av en annan hund. Skadelidande, hundägaren yrkade ersättning för eftervården av hunden. HD menade att denna kostnad var att likställas med reparationskostnad enligt 5:7 Skadeståndslagen och huvudregeln är att reparationskostnad som överstiger sakens marknadsvärde ersätts inte. Eftersom djur inte är att jämföras med vilken sak som helst är det motiverat att frångå huvudregeln och den skadeståndsskyldige ålades att ersätta även eftervården.⁴⁴

⁴² NJA 1996 s. 564

⁴³ SFS 2007:1240. *Lag om tillsyn över hund och katt*. Europaparlamentet och rådets direktiv, 19 §.

⁴⁴ NJA 2001 s. 65 I och II.

I dåtidens 6 §, nu 19§ lagen om tillsyn över hund –och katt framgår det att det föreligger ett rent strikt ansvar för hundägare och dess innehavare. I rättsfallet RH 2001:6 utreds det när hundägare är skadeståndsansvarig för skador som hund orsakar. H ägde tre hundar som under en utlandssemester behövde hundvakt. H frågade grannen I som antog sig uppdraget att fodra, ge vatten och motionera hundarna i bestämd utsträckning. Under en av I:s promenader med hundarna slet sig en hund och I blev släpad efter den andra hunden. Till följd av fallet och släpningen ådrog sig I flera benbrott. Hovrätten resonerade kring 6 § utformning i Lagen om tillsyn av hund och katt. Var I:s uppdrag att jämföras som vårdare föreligger ett solidariskt ansvar för skadeståndsansvaret mellan vårdare och hundägare. Rätten kom fram till att uppdraget som vårdare måste vara mer varaktigt för att parterna ska anses ha ett solidariskt skadeståndsansvar. H dömdes i enlighet med det strikta skadeståndsansvaret till att utge skadestånd till I.⁴⁵

I rättsfallet NJA 1990 s. 80 hade I:s blandrashane smitit och tjuvparat A:s renrasiga tik. Detta lede till att A:s renrasiga tik inte kunde paras, vilket i sin tur ledde till inkomstförlust. HD förpliktade I att utge skadestånd till A.⁴⁶

2.6.2 Ansvar för skador som häst orsakar

Situationen ska förhoppningsvis vara reglerad i parternas avtal. Är läget inte reglerat aktualiseras skadeståndslagen.⁴⁷ Skadeståndslagen är till sin karaktär dispositiv. I 2:1 SkL (1972:207) stipuleras ”*Den som uppsåtligen eller av vårdslöshet vållar person eller sakskada skall ersätta skadan*”.⁴⁸ Det måste dock visas att fodervärden agerat med uppsåt eller med oaktsamhet, rör det sig om en olyckshändelse kan fodervärden inte hållas ansvarig. I undantagsfall kan hästägaren hållas ansvarig för skadan om denne försummat att berätta avgörande faktorer såsom lynnesfel⁴⁹.⁵⁰

⁴⁵ T 3852-00

⁴⁶ NJA 1990 s. 80.

⁴⁷ Hippson, Deckeman, Lars, *Hästjuridik del 3: Fodervärden är ofta ansvarig om hästen skadar någonting*, 5 november år 2006. <http://www.hippson.se/artikelarkivet/hasthantering/hastjuridik-del-3-fodervarden-ofta-ansvarig.htm>

⁴⁸ SFS 1972:207. *Skadeståndslag*, 2:1.

⁴⁹ Mentala problem hos hästen.

⁵⁰ Hippson, Deckeman, Lars, *Hästjuridik del 3: Fodervärden är ofta ansvarig om hästen skadar någonting*, 5 november år 2006. <http://www.hippson.se/artikelarkivet/hasthantering/hastjuridik-del-3-fodervarden-ofta-ansvarig.htm>

I avgörandet NJA 1959 s. 393 behandlades frågan om sakskada för ryttare. En militärtrupp red till kyrkan. Truppen band hästarna vid kyrkomuren, lämnade några att vakta hästarna. När klockringningen påbörjades blev hästarna skrämda och slet sig. Hästarna tog sig ut på allmän väg och skadade förbipasserande fordon. HD truppens befälhavare och kronan bedömdes solidariskt utge skadestånd till dem drabbade med hänsyn till att valet av uppbindningsplats inte skett med tillräckligt stor omsorg.⁵¹

2.7 Djur såsom lös sak – ställer det till problem vid rättstillämpning?

Fodervärdssituationen kan jämföras dels med hyra av lös sak men också ställas mot lån av lös egendom. Skillnaden mellan hyra och låna av lös sak eller egendom är att vederlag utgår vid hyra.⁵² Lös egendom är allt som inte är fast egendom och för vilka speciella stadgande aktualiseras.⁵³

2.7.1 Djur såsom lös sak jämfört med hyra av lös sak

Situationen kännetecknas av att uthyraren hyr ut nyttjanderätt till hyresmannen mot överenskommen betalning. Hyra av lös sak regleras i 13 kap HB men det är endast 2 § som har någon betydelse och denna bestämmelse är föråldrad. Praxis på området är obetydlig och således använder utövarna på det aktuella rättsområdet av analogier från KöpL, KköpL och JB. När analogier tillämpas måste det ske med viss försiktighet då lagstiftningen inte är utformad för rättsområdet. Vid tvister gällande hyra av lös sak är det inte ovanligt att avtalsvillkoren därmed får en central roll men rättstillämparna kan även söka vägledning i allmänna standardvillkor.⁵⁴

Hyresavtalet behöver inte vara upprättat i skriftlig form. Dock föreligger det en informationsplikt med stöd av distans – och hemförsäljningslagen och en ångerrätt om uthyraren hyr ut på distans till en konsument. Avtalsstiden är tills vidare om parterna inte kommit överens om någonting annat. Hyresmannen åtnjuter en avbeställningsrätt eller i vart fall en rätt till uppsägning av avtalet i förtid med stöd av KöpL.⁵⁵

⁵¹ NJA 1959 s. 393.

⁵² Bengtsson, Bertil, *Särskilda avtalstyper I*, Norstedt, Stockholm 1976 s. 38

⁵³ Nationalencyklopedin, Sökord: "Fodervärd" den 25 april 2013.

⁵⁴ Bengtsson, Bertil, Ds 2010:24, Stockholm, 2010 s. 23-26.

⁵⁵ Bengtsson, Bertil, Ds 2010:24, Stockholm, 2010 s. 26-27.

Saken ska överlämnas vid avtalad tid eller efter skälig tid efter uthyrningen, detta är en analogi från 9 § KöpL. Om det föreligger fel i den lösa saken som uthyres kan det möjligtvis dras en analogi till Köplagens bestämmelser om avhjälpande, omleverens, hävning och prisavdrag kan vara aktuella hjälpmedel för att få en felfri lös sak. Det är vidare osäkert om skadeståndslagen kan tillämpas analogivis på hyra av lös sak. Om inget annat avtalas har uthyraren en bevaringsplikt, hålla saken i brukbart skick under hyrestiden.⁵⁶

Hyresmannen har en skyldighet att betala hyran samt att vårda den lösa egendomen som denne har i besittning.⁵⁷ Det har sedan många år tillbaka diskuterats om hyra av lös sak bör regleras i en egen specifik lag, Ds 2010:24 kanske utmynnar i en specifik lagreglering.

I ett fall från hovrätten avgjordes frågan om återgång vid köp av häst. Å åtog sig att vara fodervärd till en ponny i november år 2006. Ponnyn såldes sedan till fodervärden i mars år 2007. I april reklamerade Å köpet till säljaren, S eftersom hästen hade problem med sina luftrör. Tingsrätten fann att ponnyn hade varit behäftad med fel och säljaren, S ålades att betala tillbaka köpeskillingen till Å vid återfående av ponnyn. Hovrätten fann att övergång av risken har skett först när köpekontraktet undertecknades. Reklamationen skedde först en månad efter att köpet skett detta, med detta i beaktning fann HovR att felet inte hade funnits vid riskens övergång.⁵⁸ I detta fall tog rätten inte någon speciell hänsyn till att den lösa saken var en levande varelse utan reglerna tillämpades såsom de hade gjorts på vilken lös sak som helst. Belysas kan också att risken, för den lösa saken, inte övergått bara för att man hyr den. Likheter mellan hyra av lös sak och fodervärdsrelationen återfinns i att det är en lös sak som lånas ut, avtalsförhållande mellan parterna och lånetagaren eller fodervärden förbinder sig till att hålla den lösa saken i ett visst skick.

Skillnader är att det finns lagreglering gällande hyra av lös sak, att det enligt min uppfattning inte är så vanligt att fodervärden utger vederlag för att förfoga över fodervärdsdjuret. Istället står fodervärden för de löpande kostnader som hållandet av djuret innebär. En annan skillnad är att det i hyra av lös sak är uthyraren som har en bevaringsplikt.

2.7.2 Djur såsom lös sak jämfört med lån av lös sak

Lån av lös sak karaktäriseras av att lånetagaren vederlagsfritt lånar nyttjanderätten till en bestämd lös sak. Rättsläget regleras i 11 kap HB, även om bestämmelserna är föråldrade har

⁵⁶ Bengtsson, Bertil, Ds 2010:24, Stockholm, 2010 s. 30-33.

⁵⁷ Bengtsson, Bertil, Ds 2010:24, Stockholm, 2010 s. 34-35

⁵⁸ T 3262-08

dem ändå viss betydelse för dagens moderna rätt.⁵⁹ Det är osäkert om avtalsförhållande råder först när saken överlämnats till lånetagaren eller om avtalsförhållande uppstår när parterna är överens om att lån ska ske.⁶⁰

Avtalstiden är beroende av vad parterna har bestämt men lånegivaren kan återkräva sin sak i förtid. Lånegivarens ansvar är inte så betungande och denne kan på sin höjd bli skadeståndsansvarig. Om det är något fel i den lösa saken gäller principen om ”befintligt skick” och lånetagaren får använda saken så gott det går. Om lånegivaren utan dennes avsikt, lånat ut en sak med skadebringande egenskaper så kan lånegivaren bli ersättningskyldig för grov vårdslöshet. När saken överlämnats till lånetagaren har lånegivaren inget ansvar för tillsyn eller underhåll. Lånetagaren har möjlighet att betala för nödvändiga reparationer och dylikt och sedan kräva lånegivaren på ersättning.⁶¹

Lånetagaren har vårdplikt för den lösa saken och detta innebär att lånetagaren kan ha utgifter som sedan kan återkrävas av lånegivaren. Lånetagaren bär ett presumtionsansvar och rättspraxis tyder på att lånetagaren ska vidta större aktsamhet än vad denne hade gjort vid ett annat rättsförhållande.⁶²

Likheterna mellan lån av lös sak och fodervårdsrelationen finns i att lånetagaren eller fodervärden, vanligtvis lånar en lös sak vederlagsfritt. Skillnaderna är att lånetagaren har vårdplikt och kan kräva kompensation för denna kostnad. Hela fodervårdskonceptet bygger på att det är fodervärden som svarar för kostnaderna under den tid som denne innehar fodervärdsdjuret.

2.7.3 Djur såsom lös sak – inom skadeståndsrätten

I rättsfallet NJA 2001 s. 65 I och II klargjorde rätten att djur inte var att jämföras med vilken sak som helst. Fallet som är berört tidigare, under ett annat avsnitt i arbetet, berörde skadeståndsfrågan för en skadad katt respektive hund. Skada på djur är att betrakta som sakskada enligt skadeståndslagens bestämmelser. Vanligtvis utbetalas endast skadestånd för ersättning av sakens värde, värdeminskning, reparation samt annan kostnad till följd av skadan. Men HD har i detta fall klargjort att djur inte ska ses som vilken sak som helst och

⁵⁹ Bengtsson, Bertil, *Särskilda avtalstyper I*, Norstedt, Stockholm 1976 s. 69-70.

⁶⁰ Munukka, Jori, not 19 Lagkommentar till 11:1 Handelsbalken.

⁶¹ Bengtsson, Bertil, *Särskilda avtalstyper I*, Norstedt, Stockholm 1976 s. 72-75.

⁶² *Ibid* s. 76-78.

den skadelidande kan därmed få ersättning som överstiger sakens värde om kostnaderna för reparationen håller sig inom rimliga kostnader. Detta resonemang ledde till att de skadelidande fick ersättning för hela sina veterinärkostnader och inte bara ersättning för sakens marknadsvärde.

Inom detta rättsområde är det klart att rätten trots att djur är att betrakta som lös sak – rent juridiskt, gör en distinktion. Kanske är det med hänsyn till affektionsvärde eller för att djurets kostnader ofta överstiger inköpspriset i vårdnadskostnader. Ett annat motiv är att praxis skulle få en missvisande bild om det aldrig gick att få ut större skadestånd än sakens värde.

2.7.4 Djur såsom lös sak i köprättslig mening

I målet NJA 1989 s. 156 prövades frågan om djur såsom lös sak i köprättslig mening. M.K köpte en valp av M.O:s Kennel som tvingades avlivas sju månader efter köpet efter att valpen utvecklade en allvarlig ärftlig sjukdom. Frågan är om valpköparen har rätt till skadestånd och i så fall enligt skadeståndslagens bestämmelser eller enligt konsumentköplagen. Enligt Köplagens bestämmelser görs felbedömningen när risken övergår på köparen. När det gäller köp av djur lyder rättspraxis för att djuret ska ha ansetts vara behäftat med fel att felet förelåg vid leveranstillfället. Djur har ansetts vara behäftade med fel enligt köprätten om de efter leveransen utvecklade en sjukdom som är ärftlig enligt NJA 1938 s. 273. För att valpköparen, M.K ska ha rätt till skadestånd enligt Köplagens bestämmelser krävs det att djuret saknar utlovad egenskap. Detta kräver inte att M.O uttryckligen lämnar en garanti, utan inom djurvärlden har säljaren genom att överlämna ett veterinärintyg, utan anmärkningar försäkrat att djuret har den önskade egenskapen enligt NJA 1976 s. 678. Det är oklart vad som utlovades av M.O vid försäljningen och parterna torde inte heller talat om ifall föräldrarna till valpen hade denna sjukdom. HD poängterar att det är tveksamt om det går att tillämpa principen om kärnegenskaper på djur. Med hänsyn till detta kan M.K inte få skadestånd med stöd av Köplagens bestämmelser. Även konsumentköplagen med hänsyn till att parterna är näringsidkare respektive konsument kan tillämpas på fallet. I KköpL framgår att köparen, M.K har rätt till ersättning för kostnader som denne ådragit sig till följd av felet om säljaren, M.O inte visar att det vid försäljningen inte skett någon försummelse. Enligt de regler som SKK utfärdat, vid den tiden, utgjorde inte avel på två föräldrar som hade den ärftliga sjukdomen något hinder. Däremot hade SKK delat ut riktlinjer som förordade att avel på hundar som bar på denna ärftliga sjukdom inte bör ske. Med hänsyn till detta måste uppfödaren, M.O ansetts ha kännedom om detta. I förhållande där konsumentköplagen blir

gällande är det säljaren, M.O:s uppgift att upplysa köparen, M.K om förhållande som kan ha betydelse för köpet. M.O har inte klargjort om denne omtalade risken för köparen. M.O kan därför inte undgå skadeståndsansvar enligt konsumentköplagens regler.⁶³

Detta rättsfallet belyser att det finns en egen praxis för djur, inte bara inom ett rättsområde utan inom fler juridiska områden.

⁶³ NJA 1989 s. 156.

3. Analys

3.1 Hur ser den gällande rätten ut i fodervärdsituationen och skiljer sig rättstillämpningen åt beroende på vilken sorts lös sak som lagen ska tillämpas på?

Foder-värd. Ett enkelt ord som skulle kunna haft lika okomplicerad innebörd. Istället skapar fodervärds-konceptet ett juridiskt snårbuskage och strepig praxis. Den icke påläste skulle tro att begreppet innebar att värden åtar sig att ansvara för utfodringen av ett djur men begreppet omfattar betydligt mer ansvar än så. Anledningen till att problemen uppstår är troligen för att den inte finns någon självklar lagstiftning som ska tillämpas på frågan men också för att parterna är godtrogna och skriver ett dåligt avtal eller inget avtal alls. Dem avtal som finns att tillgå färdigtryckta är standardavtal, det kan finnas behov av att reglera avtalsförhållandet även på detaljnivå för parterna. Principer som *pacta sunt servanda* kommer sedan som en nyhet och kanske är mindre lämpliga att hålla fast vid när det är frågan om ett djur. Juridiska principer utgör oftast huvudregler och från dessa finns alltid undantag.

Ett av problemen med den gällande rätten för fodervärds-situationen är att de avtals-slutande parterna inte känner till vilka rättigheter eller skyldigheter dem har. En anledning till att det kommer upp så få fall i rätten torde vara att det är ytterst kostsamt att driva process och att värdet på tvisten är litet. En annan orsak till att få mål går rättsväsendets gång är att värden gällande ett djur är en ytterst subjektiv bedömning av alla parter och det kan därför vara svårt att bevisa att avtalsbrott har skett. Sedan är det omständigheterna i det unika fallet som avgör utvägen i fallet. På så vis kanske det är omöjligt att skapa en enhetlig praxis eftersom det är oklar vilka rättsliga principer som ska följas?

Ett annat problem är de skador dels på djuret men också på grund av djuret under fodervärdstiden. När det gäller hund regleras frågan i det avtal som SKK tillhandahåller. Det är fodervärden som svarar för all vård som inte han hänförs till parning eller valpning. När det kommer till häst finns det ingen klar fördelning mellan överlåtaren och fodervärd. Istället kan jag ana, genom rättspraxis att rätten ser till om överlåtaren har accepterat ”risken” som hästen utsätts för under fodervärdstiden. Vidare är det också ett accepterat inom flera rättsområden att se till risken men givetvis kan inga slutsatser dras innan praxis blivit mer utvecklad på området. För skador som djuret orsakar så råder det ett rent strikt ansvar för hundägare eller för den som nyttjar hunden. För hästägare eller dess fodervärd finns det ingen

sådan lagreglering utan där föreligger ett presumtionsansvar. Fodervärden anses skyldig om denne inte visat sin oskuld. Det är relativt speciellt och rent av anmärkningsvärt enligt min mening att man inte har någon egen lagreglering i denna fråga. Frågan är om detta är en rest från den tid då hästen användes som transportmedel, arbetskraft och var mer integrerad i samhället. I dagens samhälle har hästen inte en lika central roll och samhället är inte anpassat för hästliv. Hästen är trots allt ett stort, tungt -och flyktdjur och innebär helt klart en risk i många situationer enligt min mening.

Det är en speciell situation att som uppfödare eller ägare överlåta vårdansvaret för ett djur till en annan person. Djur är att jämföras med lös egendom i juridisk mening. Detta är en benämning som inte alltid är så lyckad enligt mig. Det är ett problem att lagar som är anpassade för lösa saker, med betoning på saker ska tillämpas även på levande djur. Detta kan leda till en missvisande bild av rätten där bokstavstolkning får en alldeles för central roll i rättsystemet. Detta har i vissa fall avhjälpits genom praxis. Inom vissa rättsområden kan man tyda att det finns en helt egen, unik praxis som gäller djur. Inom skadeståndsrätten har HD i ett fall uttryckt att djur inte kan jämföras med vilka saker som helst. Detta uttalande tyder på en åtskillnad och att rätten är medveten om att det behövs göras en distinktion mellan olika typer av lösa saker. Denna sortens åtskillnad återfinns även inom andra rättsområden även om det inte alltid görs en uttrycklig åtskillnad, men mellan raderna går det att utläsa. Det är oklart exakt inom vilka rättsområden och varför rätten gör en åtskillnad men enligt mig har det troligen att göra med ändamålstolkning, att det annars skulle bli en missvisande bild av rätten och att det skulle vara omöjligt att tillämpa den ursprungliga lagtexten utan viss anpassning. Sedan är det inte obekant att lagtext kan ha flera ändamål men i detta hänseende syftar jag främst till författningar som i huvudsak inte är utformad för djur. Vidare finns det dem lagar regleringar som endast har till ändamål att skydda djurens intresse, som djurskyddslagen. Naturligtvis väger sakfrågan i det specifika fallet också in i bedömningen om djuret ska behandlas som endast en lös sak eller om viss anpassning krävs.

Jag har under mitt arbete med detta ämne kunnat dra vissa slutsatser. Området behöver en överskådlig lagreglering. Sedan finns det naturligtvis en risk att en lagtext skulle bli för allmänt hållen för att täcka in alla sorters fodervärdsituationer. Men det hade kanske varit bättre att det fanns en lagstiftning att utgå ifrån och lagtext är trots allt en levande produkt och hade säkert formats för att ge en rättvisande bild av rättsområdet över tid. På detta vis hade parterna kunnat anpassa sitt rättsförhållande så tvister, förhoppningsvis inte behöver uppstå.

Det hade också varit av intresse att i vissa situationer kalla djur vid ett eget, unikt juridiskt begrepp och därmed skilja det ifrån lös egendom. Ett eget begrepp hade i längden lett till att det inte blir några egendomliga tillämpningar, domstolen hade fått en lagtext som var avsedd för det unika ändamålet, det hade inte behövts göras anpassningar i praxis och därmed hade det inte varit oklart inom vilka områden egen djurpraxis finns eller bör skapas. Det är möjligt att en sådan korrigerande lagtext hade varit lätt att utföra med hjälp av att bygga på de lagtexter som finns och bara etablera ett nytt begrepp. Vårre är det med allt material som behandlar rätten i olika avseendes såsom exempelvis kurslitteratur, artiklar, förarbeten och så vidare. Lättast sättet att bana vägen för ett nytt begrepp hade troligen varit om HD utarbetade en praxis där djur och lös egendom fick olika roller. Detta hade lett till att det nya begreppet fick en snabb utbredning och att materialet runt rätten succesivt kunde uppdateras. För att detta ska vara genomförbart krävs det att rätten tar ett tydligt ställningstagande och gör djurrätt till ett eget unikt rättsområde.

Foder-värd och rättstillämpningen med djur involverat är ett juridiskt snårigt buskage. Vem som vinner eller förlorar på att det inte finns någon enskild reglering är oklart eftersom utgången i de olika fallen varierar kraftigt beroende på sakfråga. Men det är onekligen intressant att det stipuleras lagar om djurskydd och djurhållning men ingenting inom detta rättsområde. I slutändan är det kanske så att alla inblandade parter, inklusive djuret förlorar på att inte veta vad som är gällande rätt i fodervärdssituationen. Detta arbete är inte lösningen på problemet men det är en början...

4. Käll-och litteraturförteckning

4.1 Offentligt tryck

Prop. 2008/09:94

Bengtsson, Bertil, Ds 2010:24, Stockholm 2010

4.2 Litteratur

Adlercreutz, Axel *Avtalsrätt I*, 12:e uppl, Juristförlaget i Lund, Lund 2002, ISBN 9789154400454

Bengtsson, Bertil *Särskilda avtalstyper I*, Norstedt, Stockholm 1976, ISBN 9117673712

Hellner, Jan *Skadeståndsrätt*, 8:e uppl, Norstedts Juridik, Stockholm 2010, ISBN 9789139305258

Radetzki, Marcus

Ramberg, Jan *Allmän avtalsrätt*, Norstedts Juridik AB, Stockholm 2010, ISBN 9789139205081

Ramberg, Christina

4.3 Lagkommentarer

Ingemar, Persson, not 3 i lagkommentaren till 1 § AvtL.

Ingemar, Persson, not 2 i lagkommentaren till 1 § AvtL.

Ingemar, Persson, not 6 i lagkommentaren till 2 § AvtL.

Ingemar, Persson, not 52 i lagkommentaren till 36 § AvtL.

Ulf, Berg, not 1 i lagkommentaren till 1 § Lag om tillsyn över hund och katt.

Ulf, Berg, not 17 i lagkommentaren till 12 § Lag om tillsyn över hund och katt.

Ulf, Berg, not 32 i lagkommentaren till 19 § Lag om tillsyn över hund och katt.

Jori, Munukka, not 19 Lagkommentar till 11:1 Handelsbalken.

4.4 Artiklar

Deckeman Hästkontrakt, Deckeman, Jonas, *Att vara fodervärd*, 23 oktober år 2012.

Hippson, Deckeman, Lars, *Hästjuridik del 3: Fodervärden är ofta ansvarig om hästen skadar någonting*, 5 november år 2006.

4.5 Internet

Att vara fodervärd, <http://www.advokatdeckeman.se/att-vara-fodervard/>

Att vara fodervärd, <http://www.skk.se/kopahund/att-kopa-hund/funderar-du-pa-att-skaffa-hund/att-vara-fodervard/> (8/4-13 kl 14:44)

Avtal, <http://www.skk.se/uppfoadning/avel-och-uppfoadning/avtal/> (11/4-13 kl 09:58)

Fodervärden är ofta ansvarig om hästen skadar något,

<http://www.hippson.se/artikelarkivet/hasthantering/hastjuridik-del-3-fodervarden-ofta-ansvarig.htm>

Fodervärd, <http://www.ne.se/foderv%C3%A4rd> den 25 april 2013 kl 16:46.

4.6 Intervjuer

Lönn, Agneta, Chefsjurist SKK, Svarat på frågor via mail den 26/4-13

5. Rättsfallsförteckning

NJA 1950:19

NJA 1959 s. 393

NJA 1966 s. 18

NJA 1976 s. 678

NJA 1983 s. 232

NJA 1983 s. 617

NJA 1988 s. 230.

NJA 1989 s. 156.

NJA 1990 s. 80

NJA 1996 s. 564

NJA 2001 s. 65 I och II.

T 399-99.

T 487-10.

T 3262-08

T 3852-00

B 113/93

B 6068-11

FT 3438-11.

6. Bilaga

6.1 Mailkorrespondens med Agneta Lönn, Chefsjurist på Svenska kennelklubben

1. Vad händer om parterna har skrivit på ett SKK-fodervärdsavtal, hunden duger inte till avel? (Förutsatt att de inte är överens enligt p.13)

- Får fodervärden hunden med tanke på att avtalet blir omöjligt att uppfylla? ”Antingen låter ägaren hunden kvarstå i sitt namn till dess att hunden övergår i fodervärdens ägo pga hundens ålder såsom avtalet stipulerar. Emedan uppfödaren inte har något intresse av hunden och kanske inte heller vill få hunden tillbaka (enligt avtalet har uppfödaren en skyldighet att ta tillbaka hunden så snart som möjligt om fodervärden inte kan ha den kvar) kan det ligga i uppfödarens intresse att skriva över hunden på fodervärden i förtid om hunden inte ska gå i avel. Det är det vi rekommenderar så att fodervärden får bli ägare i förtid.”

- Får överlåtaren ta ut ersättning alt. hämta tillbaka sin hund eftersom det är denne som äger hunden? ”Överlåtaren får aldrig hämta hunden eller begära betalt för hunden, det är en risk uppfödaren tar när denne väljer att lämna ut en hund på foder, kan den inte gå i avel riskerar uppfödaren att förlora ett valppris, dvs vad hunden skulle inbringat i försäljningspris som valp. Det finns även avelsförsäkringar att teckna men generellt brukar de bara ge ersättning om hunden har haft en avelsförmåga, dvs lämnat en kull redan men det kan se olika ut beroende på bolag. SKK rekommenderar alla uppfödare att hålla sina foderhundar avelsförsäkrade.”

2. Om hunden blir plötsligt sjuk under sin fodervärdstid, vilka krav kan överlåtaren då ställa på fodervärden? ”Frågan måste specificeras. Fodervärden har en skyldighet att bekosta veterinärvård som inte har med parning och valpning att göra. Enligt avtalet ska fodervärden vårda tiken och där innefattas veterinärvård.”

- Ska hunden räddas till varje pris eftersom det finns ett avtal mellan parterna - pacta sunt servanda? ”Inte till varje pris – veterinären gör en bedömning om detta, finns minsta osäkerhet kan uppfödaren kräva att få en second opinion hos egen veterinär, detta givet att hunden inte far illa av att vänta på detta, är läget akut måste man agera direkt.”

- Vem av parterna rekommenderar ni ska stå för kostnaden av försäkring? ”Vi har ingen sådan rekommendation, av avtalet framgår att parterna får komma överens om vem som ska stå för detta. Vi rekommenderar dock uppfödaren att teckna avelsförsäkring, vill man även vara säker på att hunden är försäkrad kan det vara lämpligt att själv stå för försäkringen, många gånger har även uppfödaren bättre rabatter så det blir billigare om försäkringen står

på uppfödaren, vilket iofs inte hindrar att det är fodervärden som i slutändan betalar den något billigare premien även om uppfödaren står på försäkringsbrevet.”

3. Anser ni att det avtal som SKK tillhandahåller är tillräckligt? ”*Absolut, vi ändrade våra avtal förra året och är nöjda med de ändringar som gjordes men om vi märker att något mer behöver ändras är vi inte främmande för att göra ytterligare ändringar i framtiden.”*

- Finns det brister med tanke på att vissa ärenden är återkommande? ”*Förstår inte frågan, vilka ärenden är återkommande? Ett avtal är aldrig starkare än sina avtalsparter, har en part inte för avsikt att uppfylla sin del av avtalet spelar det mindre roll hur bra avtalet är, tvisten måste lösas i domstol och även om domstolen finner att ena parten har bättre rätt till hunden kan det vara svårt att få handräckning, hunden kan gömmas undan, säljas vidare etc. Dessa ärenden är inte prioriterade hos polisen varför det är lätt att komma undan lagens arm. Detsamma gäller om endera parten döms att betala den andra men medel saknas då kvarstår bara ett krav som inte kommer att bli betalt.”*

- Är tanken att parterna ska detaljreglera sådant som inte regleras i avtalet? ”*Nej, det är inte tanken, avtalet reglerar det som behöver regleras, jag kan inte se vad mer som skulle behöva regleras i detalj.”*

4. Är det vanligt att parterna tvistar om vilka kostnader som kan hänföras till parning och därmed ska bäras av överlåtaren? ”*Nej, det är inte vanligt däremot finns det uppfödare som försöker överlåta dessa kostnader på fodervärden eftersom även fodervärden kommer att ha nytta av att ex MH, HD-röntgen etc är utfört i framtiden men enligt vår uppfattning ska dessa kostnader betalas av uppfödaren då de krävs för registrering av valpkull.”*